

Артеријска хипертензија код старих лица

К. Јоцић Савић¹, М. Обрадовић², Н. Чомић³, М. Радовановић⁴, Ј. Петровић⁵

Hypertension in Older Persons

К. Jocić-Savić, М. Obradović, N. Čomić, М. Radovanović, J. Petrović

Сажетак: Хронична масовна незаразна обољења дегенеративног карактера доминирају у патологији савременог човека. Међу њима је најраспрострањенија хипертензија и она данас представља главни социјалномедицински проблем, нарочито старијих лица.

Главни циљ рада јесте да се сагледа раширеност хипертензије код старих особа и начин лечења и то по територијалним деловима Србије, типу насеља, полу и узрасту, образовном нивоу и имућном стању.

Остварујући циљ рада извршили смо анализу анкетног истраживања које је извршио Институт за јавно здравље Србије.

Резултати су показали да је хипертензија веома распрострањена код старих особа Србије – 53 одсто анкетираних је изјавило да им је лекар дијагностиковао хипертензију у протеклих годину дана. То је најчешће дијагностиковано обољење старих људи, а затим друге циркулаторне болести, шећерна болест и гојазност. Преваленција хипертензије код старих особа износи 76,5 одсто и знатно је већа у централној Србији, код сеоског, мушког, мање образованог и сиромашнијег старог становништва.

Око 76 одсто болесника редовно узима лекове, а понекад 22,8 одсто. Само дијетом леци се 3,5 одсто болесника, а лековима и комбиновано – лековима и дијетом по око 44,0 одсто. Као разлог за не узимање лекова ан-

Summary: Chronic noncommunicable degenerative diseases dominate the pathology of modern man. Among them, the most common is hypertension which is now a major sociomedical problem, particularly in older persons.

The main aim is to overlook the widespread hypertension in the elderly, and treatment of hypertension by territorial parts of Serbia, settlement type, gender and age, educational level and wealthy state.

Making the goal of the analysis we have analyzed results carried out by survey conducted by the Institute of Public Health of Serbia.

The results showed that hypertension is very widespread in the elderly population of Serbia- 53% of respondents stated that they were diagnosed with hypertension in the past year. It is commonly diagnosed disease of old people, followed by other circulatory diseases, diabetes and obesity. The prevalence of hypertension in the elderly is 76.5% and was significantly higher in central Serbia, in rural, male, less educated, older and poorer population.

Approximately 76% of patients regularly take medication, while sometimes it do 22.8%. Only by diet is treated 3.5%, and the combined-medication and with medication and diet by about 44.0. As a reason for not taking medication respondents listed lack of money to buy drugs and lack of medicines, and 34.0 is considered that the treatment is not necessary.

1 Др Каја Јоцић-Савић, Клиничко болнички центар „Земун“

2 Др сц. Милутин Обрадовић, приватник, Београд

3 Дипл. фарм. Невенка Чомић, приватник, Цирих

4 Дипл. фарм. Миљана Радовановић, приватник, Ниш

5 Др Јелена Петровић, приватник, Крушевац

кетирани наводе немање новца за куповину лекова и недостатак лекова, а 34,0 одсто сматра да лечење није ни потребно.

Кључне речи: хипертензија, распрострањеност, старе особе, лечење.

Key words: hypertension, prevalence, elderly, treatment.

Увод

Хронична масовна незаразна обољења дегенеративног карактера доминирају у патологији становништва развијених и земаља у развоју, па и у нашој земљи. Ова обољења првенствено настају као последица деловања ризико фактора из околине и ризичног понашања становника^{1, 2}.

Од хроничних масовних дегенеративних обољења најраспрострањенија је артеријска хипертензија и то толико да данас представља главни социјалномедицински проблем. Хипертензија је главни ризико фактор у настанку коронарне, цереброваскуларне и реноваскуларне болести. Преко половине инфаркта миокарда и две трећине свих апоплексија јављају се код особа које су боловале од артеријске хипертензије³.

Артеријска хипертензија је заступљена и код млађих узраста, али због атеросклерозе са старењем расте крвни притисак, па је у узрасту 65 и више година хипертензија најраспрострањенија. Не треба изгубити из вида да на хипертензију утичу и други фактори, међу којима и гојазност.

Циљ и метод рада

Основни циљ рада јесте да се изучи распрострањеност артеријске хипертензије код старих особа у Србији и то по територијалним

деловима Србије, типу насеља, полу и узрасту, образовном нивоу и имућном стању.

Реализујући циљ рада, извршили смо анализу података анкетног истраживања које је у два наврата (2000. и 2006.) извршио Институт за јавно здравље Србије.

Резултати и дискусија

Анкетом је утврђено да 53 одсто старих особа има хипертензију, коју им је утврдио лекар у задњој години.

Према подацима **табеле 1**, једно од најчешће утврђених обољења код старих лица у задњој години јесте артеријска хипертензија (27,8 одсто), а затим болести срца и крвних судова (26,1 одсто), реуматска обољења (24,0 одсто), гојазност (11,5 одсто) и дијабет (10,6 одсто).

Гледајући по узрасту старих особа хипертензија расте са узрастом, као и болести срца и крвних судова, док остале опадају.

Преваленција хипертензије у узрасту 65 и више година износи 76,5 одсто и знатно је већи у централној Србији, код сеоског становништва, мушкараца, мање образованих и сиромашнијих. Повишен систолни притисак има око 65 одсто, а дијастолни око 39 одсто старих лица. Да имају хипертензију знају око 52 одсто старих лица (**табела 2**).

Табела 1: Најчешће дијагностикована обољења у задњој години

Обољења	Структура по добним групама			
	65–69	70–74	75 и +	Свега
Хипертензија	26,9	27,7	30,0	27,8
Циркулаторне болести	24,4	26,5	29,0	26,1
Дијабет	13,0	12,4	7,3	11,5
Гојазност	11,4	9,7	9,9	10,6
Реуматизам зглобова	24,3	23,7	23,8	24,0
УКУПНО	100,0	100,0	100,0	100,0

Табела 2: Преваленција хипертензије

Показатељи		Преваленција хипертензије	Знају да имају хипертензију	Повишен притисак		Просечна вредност притиска	
				Систолни	Дијастолни	Систолни	Дијастолни
Територија	Београд	44,4	27,3	32,1	26,0	132,2	81,3
	Војводина	46,1	28,0	35,4	26,2	134,6	82,1
	Ц. Србија	47,7	29,1	37,3	29,1	134,9	82,4
	Србија	46,5	28,4	35,5	27,4	134,2	82,0
Тип насеља	Градски	44,1	27,6	32,6	25,6	132,7	81,4
	Остали	49,6	29,5	39,2	29,7	136,1	82,9
Пол	Мушко	48,9	26,3	37,9	29,6	136,3	83,4
	Женско	43,9	30,8	32,8	24,9	131,9	83,5
Узраст	65–74	77,2	52,7	63,9	40,7	147,2	86,0
	75 и +	75,7	51,3	34,4	38,2	148,3	85,1
Образовање	Основно	62,7	40,5	51,0	26,4	141,9	84,8
	Средње	36,3	20,4	25,8	22,1	129,6	80,5
	Високо.	41,5	26,4	30,5	23,3	131,0	80,5
Имућно стање	Најсиромашнији	53,1	31,1	43,5	32,4	138,6	83,7
	Најимућнији	38,8	24,4	26,6	21,6	129,7	80,4

Табела 3: Лечење хипертензије

Показатељи		Редовно пију лекове	Разлози нелечења				
			Нема потребе	Нема лекова	Нема новца	Други	Без одговора
Територија	Београд	74,8	44,6	0,0	8,7	41,9	7,7
	Војводина	66,7	59,9	1,2	13,2	17,8	7,9
	Ц. Србија	66,4	56,3	1,0	16,7	14,2	9,6
	Србија	68,2	54,6	0,9	14,3	21,5	8,7
Тип насеља	Градски	71,3	55,9	0,5	11,3	24,5	7,9
	Остали	64,4	53,1	1,4	17,7	18,1	9,7
Пол	Мушко	60,9	57,7	0,6	10,3	24,4	7,0
	Женско	75,1	49,1	1,4	21,2	16,5	11,8
Узраст	65–74	77,9	52,7	1,6	23,8	16,0	5,9
	75 и +	75,1	40,7	0,0	31,8	20,0	7,4
Образовање	Основно	70,9	43,5	1,8	20,6	19,5	8,6
	Средње	63,6	62,2	0,5	8,0	21,1	8,2
	Високо.	70,4	58,8	0,0	1,4	29,1	10,7
Имућно стање	Најсиромашнији	64,5	38,8	1,4	33,0	12,8	13,6
	Најимућнији	72,6	54,5	0,0	4,0	30,6	11,0

Што се тиче лечења хипертензије, редовно узима антихипертензивне лекове око 76,5 одсто старих особа, највише Београђана и уопште

градских насеља, жена и најимућнијих. Од оних који не узимају лекове за хипертензију, око два одсто не узима јер нема лекова, око

Табела 4. Број и проценат лечених хипертоничара

Лечење	Број испитаника			%		
	65–74	75 и +	Свега	65–74	75 и +	Свега
Само дијетом	29	12	41	3,3	3,8	3,5
Само лековима	382	146	528	44,0	46,5	44,6
Лековима и дијетом	392	132	524	45,1	42,0	44,3
Не лечи	66	24	90	7,6	7,7	7,6
УКУПНО	869	314	1183	100,0	100,0	100,0

Табела 5. Лечење хипертензије по територијама (%)

Лечење	Територија			
	Београд	Војводина	Ц. Србија	Србија
Само дијетом	11,2	7,5	6,3	7,4
Само лековима	37,3	36,4	33,8	36,4
Лековима и дијетом	40,9	33,5	40,5	37,4
Не лечи	10,6	22,6	19,3	18,8
УКУПНО	100,0	100,0	100,0	100,0

Табела 6. Узимање антихипертензива у задњем месецу

Начин узимања	Број испитаника			%		
	65–74	75 и +	Свега	65–74	75 и +	Свега
Редовно	545	204	749	65,1	67,7	65,8
Понекад	195	64	259	23,3	21,3	22,8
Не зна	97	33	130	11,6	11,0	11,4
УКУПНО	837	301	1138	100,0	100,0	100,0

Табела 7. Разлози неузимања лекова

Разлози	Број анкетираних			%		
	65–74	75 и +	Свега	65–74	75 и +	Свега
Нема потребе	20	11	31	30,3	44,0	34,0
Нема лекова	12	8	20	18,2	32,0	22,0
Нема новца	21	5	26	31,8	20,0	28,6
Други	13	1	14	19,7	4,0	15,4
УКУПНО	66	25	91	100,0	100,0	100,0

28 одсто јер немају новца да набаве лекове (табела 3).

Погледајмо сада детаљније податке о лечењу хипертензије код старих особа (табела 4).

Према подацима табеле четири, скоро подједнак проценат старих особа лечи хипертензију само лековима или лековима и дијетом, а 3,5 одсто само дијетом, док се 7,6 одсто уопште не лечи. У томе нема изразитих разлога по узрасту старих особа.

Кад се лечење посматра по територијалним деловима Србије (табела 5), види се да дијетом хипертензију највише лече Београђани,

као и само лековима, док комбинацијом скоро подједнако лече хипертензију и Београђани и становници централне Србије, а најмање Војвођани. Хипертензију највише не лече Војвођани, а најмање Београђани.

Антихипертензиве узима редовно 65,8 одсто старих људи, а понекад 22,8 одсто, док чак 11,4 одсто не узима никакве лекове (табела 6). Лекове редовно узимају више старији узрасти, а понекад млађи.

Као разлоге за неузимање антихипертензивних лекова анкетирани наводе у највећем броју да немају новца за куповину (28,6 одсто), за-

тим да нема лекова (22,0 одсто), а 15,4 одсто наводи друге разлоге, док 34,0 одсто сматра да нема потребе да узима лекове (табела 7).

Закључак

Хипертензија је веома распрострањена код старих лица у Србији – 53 одсто анкетираних је изјавило да им је у задњих дванаест месеци лекар установио хипертензију. Хипертензија је најчешће дијагностиковано обољење старих особа (27,8 одсто), а затим друге болести срца и крвних судова, гојазност и дијабетес мелитус.

Преваленција хипертензије код старих особа износи 76,5 одсто и знатно је већа у Цен-

тралној Србији, код сеоског становништва, мушкараца, мање образованих и сиромашнијих становника. Да има хипертензију зна 52 одсто старих особа.

Што се тиче лечења хипертензије, око 76,5 одсто редовно узима лекове и то највише Београђани и уопште из градских насеља, жене и најимућнији становници. Понекад узима лекове 22,8 старих старих особа. Само дијетом се лечи 3,5 одсто болесника, а лековима и комбиновано (лекови и дијета) по око 44,5 одсто.

Као разлоге за неузимање лекова анкетирани наводе немање новца за куповину (28,6 одсто), недостатак лекова (22,0 одсто) и друге разлоге (15,4 одсто), док 34,0 одсто сматра да лечење није потребно.

Литература

1. Тимотић Б. и сар.: Социјална медицина, Велатра, Београд, 2000.
2. Тимотић Б.: Увод у медицину, Београд, 2004.
3. Глоговац Б., Раденковић С., Симић Миловановић А.: Хипертензија трећег животног доба. Зборник стручних саопштења и постера VI геронтолошког конгреса Југославије, Врњачка бања, Београд, 2002; 212–215.
4. Тимотић Б., Јањић М.: Примарна здравствена заштита, Elit-medica, Београд, 2004.